

Cafeneaua Timizilor

A fost o vreme în viața mea când nu mă regăseam pe mine însumi decât în Cafeneaua Timizilor.

La 19 ani, sosit în capitală pentru a urma studiul de filozofie, am descoperit că noua libertate care mi se oferea pe tavă nu mă vindeca nicidecum de timiditate. Preferam să scriu decât să conversez. Replicile cele mai strălucite le pronunțam în gând. Ori de câte ori mă aflam cu mai mult de o persoană la masă, eu eram cel care tăcea cel mai mult. Când îi auzeam pe alții vorbind, simțeam exact în ce momente aș fi putut fi mai inteligent decât ei sau pur și simplu mai *interesant*. Nu îndrăzneau niciodată să fac glume pentru că îmi era frică să nu le ratez. Iar atunci când îndrăzneau totuși să-mi formulez o părere în contextul unei conversații, aveam grijă să *plasez* numai fraze scurte, de teamă să nu fiu întrerupt.

Întotdeauna i-am invidiat pe colegii mei care aveau voci baritonale sau grave. Când ești *dotat* cu o voce puternică, pătrunzătoare, e ca și cum ai avea o macetă în prelungirea minii. În felul acesta avansezi în junglă tăind lianele și hățișul vegetal fără nici o teamă. Am observat de altfel foarte repede în cercurile pe care le-am frecventat că liderii de grup erau de fapt posesorii de voci baritonale sau grave. O voce baritală conferă o autoritate naturală incontestabilă. Când toți ceilalți *stau la rînd* ca să-și exprime o opinie, așteptînd momentul potrivit pentru a deschide gura, *vocea baritală* intervine când vrea, întrerupe pe cine vrea, nu ține cont de nici o regulă întrucît ea impune regulile.

Prietenia mea cu Paul a fost motivată de fapt de această nevoie de a fi protejat de o *voce* puternică (la propriu). Paul era mic de statură, cu cel puțin cinci centimetri mai scund decât mine. Fața sa era albicioasă și pistruiată, uneori aveam chiar impresia că pielea feței sale era *subțire*, mult mai subțire decât pielea mîinilor sau pielea gîtului. Natura nu îl înzestrăse pe Paul cu prea multe calități, întreaga sa structură osoasă era fragilă, avea picioarele strîmbe iar inteligența sa era bazată mai degrabă pe un puternic simț al umorului decât pe rapiditatea și calitatea reflecției. Probabil din toate aceste motive, întrucît Paul părea lipsit de apărare în jungla vieții, natura îi oferise totuși acestui om niște corzi vocale de un calibru ieșit din comun. Paul era capabil să intre într-o sală de sport plină ochi și în plină efervescență, să spună „salut” și brusc se făcea liniște în univers pen-

tru o secundă sau două, cei două sute sau trei sute de oameni tăceau interlocați, iar sunetele pronunțate de Paul parcugeau de cîteva ori spațiul în lung și în lat ricoșînd ca niște mingi de ping-pong lansate cu o forță ieșită din comun.

Ca și mine, Paul era un provincial. Când ne-am văzut pentru prima dată la primul curs de istoria filozofiei, într-un amfiteatru plin ochi, un fel de curent *simpatetic* a circulat între noi. Și lui, și mie, *capitala* ni se părea copleșitoare, deși ne fascina. Și el, și eu eram ușor *decalați* față de majoritatea colegilor noștri, ceea ce se putea observa la nivelul detaliilor vestimentare și al unor reflexe banale. Nici eu, nici el nu îndrăzneau să ne apropiem de kolegele noastre, să intervenim la seminarii, să cerem explicații suplimentare profesorilor... Iar în primele săptămîni de cursuri pășeam pe culoarele Universității cu un fel de respect profund pentru vechile ziduri și memoria înmagazinată în ele. Paul însă a început foarte repede să-și utilizeze vocea ca un spărgător de gheață pe suprafața unei mări ostile, iar eu m-am fofilat imediat în urma lui profitînd de pîrtia deschisă de el.

Cînd ne apropiam de un grup de colegi și Paul spunea: „cine-mi oferă și mie o țigară?”, forța vocii sale, lipsită de stridență, ba chiar muzicală, deturna imediat centrul de atenție al celor prezenți. A-l servi pe Paul cu o țigară devenea imediat mult mai important decât continuarea unei discuții despre sofîști sau despre abilitatea cu care Anaxagora demonstra că inteligența era cauza universului. Dacă Paul cerea o țigară, cu vocea sa unică, timbrată, extrem de plăcută auzului în ciuda unui *zaț* de autoritarism, dacă Paul cerea deci o țigară, el trebuia servit numaidecît, întrucît era onorată astfel o minune a naturii. Și cum eu eram alături de Paul, nedespărțit de el, evident că beneficiam la rîndul meu de atenția îndreptată în direcția sa.

Paul era extrem de eficient întotdeauna în restaurante și cafenele. Oricît de debordat ar fi fost un chelner, cînd Paul striga „fiți amabil!”, chelnerul era atît de hipnotizat de vocea prietenului meu, încît abandona totul și se dirija imediat spre masa noastră pentru a ne lua comanda. În ce mă privește, eu aș fi putut striga și de zece ori „fiți amabil!” fără să mă ia nimeni în seamă. De multe ori mi s-a întîmplat de altfel să intru în cafenele în care să fiu *singurul* client și patronul să nu mă bage în seamă. Și chiar atunci cînd mă așezam la tejghea, chiar nas în

nas cu patronul, și ceream o cafea, se întâmpla uneori ca acesta să se simtă deranjat, sau să-și continue lectura ziarului încă o bucată de vreme pentru a termina eventual articolul început, înainte de a catacdisi să-mi răspundă la *comandă*. De fapt, modul în care formulam eu *dorința* de a bea o cafea nici nu era o *comandă*, ci mai degrabă o *rugămintă*. Când spuneam „o cafea, vă rog” vocea mea transmitea mult mai mult decât această informație, prin tonul meu și spiritul meu ezitant ea spunea de fapt „vă rog, vă implor, o cafea, dacă se poate și dacă nu deranjez prea tare.”

Da, am fost un timid *umilit* în multe din restaurantele și cafenelele capitalei, iar culmea umilinței era atunci când patronii, după ce mă serveau totuși, întirziau să-mi ia banii. Pentru un timid perfect, cum eram eu, solicitatea notei de plată se transforma deseori în coșmar. Lucrurile se petreceau cam în felul următor:

După ce, cu mișcări de o lentoare ieșită din comun, barmanul îmi pregătea totuși cafeaua și mi-o împingea neglijent pe tețghea, uneori vărsînd cîteva stropi peste bucata de zahăr pusă alături pe farfurioară, *torționarul* meu se instala la celălalt capăt al barului și plonja în lectură sau în discuția cu vreun client cotidian. Această atitudine era deja pentru mine un semn că urma să fiu pedepsit pentru *impertinența* mea, pentru îndrăzneala de a fi trecut pragul acelei cafenele și de a fi introdus în ritualul atît de rodat al locului un element perturbator, poate *energia negativă* a timidității mele.

– Cît vă datorez, vă rog?

Niciodată, dar absolut niciodată barmanul nu reacționa din prima la această întrebare a mea, chiar dacă în mod ostentativ începeam să-mi scot portmoneul cu mărunțiș, să scormonesc după monezi sau să flutur prin aer o bancnotă.

– Fiți amabil, aș vrea să plătesc...

Nu, nici această formulă nu era bună, ceva îl deranja în mod vizibil pe barman, poate politețea prea apăsată din fraza mea, sau poate chiar faptul că mă simțeam angoasat, nesigur, *inferior*.

– Fiți amabil, trebuie să plec...

Dezastru. Acest tip de frază îi irita și mai mult pe barmani, era ca și cum i-aș fi acuzat că mă rețin cu forța sau cu diverse tertipuri în bistrour lor. De altfel, îi auzeam uneori răspunzîndu-mi în gînd:

„Ia mai du-te învîrtindu-te! Ce, e treaba mea că trebuie să pleci?”

Toate aceste experiențe începuseră să mă traumatizeze în primele luni ale vieții mele de student, dar mai tîrziu m-am

răzbunat revenind în exact aceleași restaurante, cafenele și bistrouri împreună cu Paul.

Dar nu despre toate aceste detalii ale primelor mele luni de *luptă* cu capitala doream să vă vorbesc, ci despre *Cafeneaua Timizilor* pe care am descoperit-o din întâmplare într-unul din periplurile mele solitare avînd ca scop apropierea *exhaustivă* a orașului. Eșuasem, după cîteva ore de mers pe jos, într-un cartier de imobile vechi, dar fără mare prestanță. Un cartier greu de definit, nici burghez, dar nici popular, cu puțină lume pe străzi, mai mult bătrîni plimbîndu-și cîinii și trecători incerti grăbiți să dispară după uși tăcute. Îl rog pe cititor să mă ierte, nu vreau să dau mai multe detalii pentru localizarea geografică a acestui cartier întrucît *Cafeneaua Timizilor* este un loc fragil și n-ar rezista în fața unei invazii de turiști sau de curioși...

Reiau însă firul narațiunii mele. Când am trecut pragul acestei cafenele eram atît de obosit, încît nu m-am uitat prea bine nici la numele firmei și nici la clienții din cafea. Mi-era sete, eram epuizat, doream să mă așez puțin ca să-mi adun gîndurile și să cer un pahar cu apă minerală și o cafea. Ceea ce am și făcut. M-am îndreptat direct spre bar, m-am așezat pe unul din scaunele înalte din fața sa, l-am căutat din priviri pe barman și i-am spus, fără să-l privesc însă, mai mult scrutînd vidul din spatele său, „bună ziua, o cafea și un pahar cu apă minerală, vă rog”.

Fraza mea a plutit prin încăperea ca o rafală de baloane de săpun și am văzut fizic cum fiecare cuvînt s-a înălțat în aer și s-a spart apoi căzînd pe tețghea și lăsînd urme lichide pe suprafața de zinc. Atunci l-am văzut și pe barman, un bărbat încă tînăr, cu fața osoasă, cu ochi speriați, vizibil panicat la auzul cuvintelor emise de coardele mele vocale.

Barmanul făcu atunci cîteva mișcări dezordonate care ar fi putut să-mi stîrneasă risul dacă n-aș fi fost eu însumi atît de surprins. Cum îi cerusem *două* lucruri în același timp, omul din fața mea se simți scurt-circuitat întrucît nu se putea decide în privința priorității. Ce era mai urgent, cafeaua sau paharul cu apă minerală? Aproape panicat, bărbatul cu fața osoasă se repezi la aparatul de făcut cafea, extrase o ceașcă de sub tețghea și o potrivi sub unul din filtrele mașinii. Imediat însă se răzgîndi, deschise ușa unui frigider și scoase o sticlă de apă minerală. Cele două începuturi de acțiune îl paralizară însă dintr-un motiv greu de înțeles pentru mine în acel moment, două intenții se ciocniră în creierul său ca doi bolizi provocînd un blocare totală a puterii de judecată. Mîna în care ținea sticla de apă minerală începu să-i tremure, iar ochii i se umeziră brusc de parcă ar fi fost pe punctul de a izbunci în plîns.

Privindu-l pe acel om blocat în fața mea, între ceașca așezată sub mașina de cafea și sticla de apă minerală nedeschisă, am avut brusc revelația că personajul era mai timid decât mine.

În cafenea nu se auzea nici un zgomot, cei patru sau cinci clienți erau aplecați fie peste carnețele lor, fie peste cărțile pe care le citeau, întreținând prin complicitatea lor o tăcere delicată. Aproape toți erau oameni tineri, trei femei și doi bărbați, fiecare singur la câte o masă, neîndrăznind să se privească reciproc sau să ridice capul pentru a urmări scena în plină derulare la bar.

Da, m-am simțit imediat, în acele clipe, pe o planetă *familiară*. Eram, în sfârșit, înconjurat de oameni avînd aceleași probleme insolubile ca și mine...

Cred că barmanul rămase nemișcat în spatele tejghelei mai bine de cinci minute. Cam acesta fu răstimpul necesar pentru ca sinapsele sale să iasă din blocajul provocat de complicata mea formulare „bună ziua, o cafea și un pahar cu apă minerală, vă rog”. Fața barmanului începu să se destindă, pleoapele începură să-i acționeze cu un fel de febrilitate.

– Bună ziua, șopti el clipind des, ca și cum ar fi găsit o soluție la o ecuație extrem de dificilă.

Cineva, într-un colț al cafenelei, răsuflă ușurat, semn că o anumită *dezamorsare* fusese declanșată în tot acel spațiu odată cu apariția mea.

Intrarea mea în cafenea și *rapiditatea* cu care cerusem să fiu servit fusese fără îndoială un eveniment perturbator în sens bun, întrucît cele trei femei și cei doi bărbați începură să *prindă culoare*, ca niște statui de ceară pe cale de a reveni treptat la viață. O tînără cu pălărie galbenă îndrăzni chiar să mă privească timp de o secundă. Un bărbat cu papion își ridică timp de două secunde privirile de pe paginile pe care le citea și-i adresează un zîmbet barmanului. În timp ce acesta se întoarce cu spatele pentru a-mi prepara totuși cafeaua, o altă tînără femeie, îmbrăcată într-o rochie albă, vaporeasă cu pistrui roșii, ridică un deget în direcția barului ca și cum ar fi vrut să formuleze o comandă.

Atunci mi-am dat seama, urmărind mișcarea aceluia deget, cîtă speranță adusesem eu în cafenea prin intrarea mea intempestivă. Da, am avut această revelație și mărturisesc că mi s-a pus brusc un nod în gît. Am simțit cum încep să-mi tremure picioarele, iar inima mea deveni un fel de pasăre colibri – cunoașteți această pasăre mică, de fapt cea mai mică de pe planetă care bate din aripi cu o rapiditate uluitoare. Am înțeles printr-un fel de străfulgerare de unde venea acea senzație de *incremenire* din cafenea: de fapt, cei cinci clienți nu îndrăzniseră să-l cheme pe

barman pentru a-i formula comanda, iar acesta din urmă nu îndrăznise să iasă de după tejghea pentru a-i întreba pe cei cinci ce doresc să servească, de teamă, la rîndul său, să nu-i deranjeze. În ce o privește pe tînăra femeie cu rochie albă pistruiată, ea se dovedea fără îndoială a fi cea mai curajoasă din grup, întrucît ridica din cînd în cînd degetul în direcția barmanului, dar numai cînd acesta era întors cu spatele.

Contactul meu direct cu barmanul deblocă însă toată această situație devenită traumatizantă. Pînă la urmă, barmanul îmi pregăti cafeaua și mi-o puse pe suprafața zincată a barului, dar la o anumită distanță de mine, probabil nedorind să meargă prea departe cu familiaritatea. A trebuit deci să mă ridic, să mă aplec, să întind mîna și să trag eu însumi cafeaua spre mine, dar nici eu n-am îndrăznit să mi-o pun chiar în fața, am lăsat-o la mijlocul *drumului*. Și am avut grijă oricum să fac acest gest într-un moment cînd barmanul era ocupat cu deschiderea sticlei mele de apă minerală, operațiune care nu era tocmai simplă, întrucît degetele îi tremurau atît de emoție, cît și din cauza faptului că sticla era extrem de rece, aproape congelată.

Profitînd de această agitație la bar, al doilea bărbat prezent în cafenea, avînd în jur de 30 de ani, își scoase pălăria și mantoul și le atîrnă cu mișcări aproape invizibile în cuier. Nu puteam să-mi dau seama de cînd aștepta el acest moment pentru a *se face comod*, dar fără îndoială nu avusese curajul să o facă *înainte*.

Pînă la urmă, barmanul reuși să-mi desfacă sticla de apă minerală și mi-o așeză nu departe de ceașca de cafea. Întreaga sa față radia de mulțumire, dar și de un fel de epuizare nervoasă. Toată lumea îi înțelese deci nevoia de a se odihni puțin pentru a-și trage sufletul în urma avalanșei de acțiuni la care îl obligasem. Timp de cinci minute barmanul stătu cu ochii închiși pentru a-și readuna forțele. Ceea ce le permise celor cinci clienți imobili pînă atunci să se foiască puțin. Una dintre femei îndrăzni chiar să întoarcă pagina cărții pe care o citea, iar bărbatul cu papion să-și scoată pachetul cu țigări și să-l pună pe masă.

Cea de-a treia femeie, o doamnă plinuță cu ochi migdalați, își deschise poșeta, își căută rujul, scoase o mică oglindă, dar, în momentul în care ar fi trebuit să treacă la *act*, fu cuprinsă de panică și își abandonă arsenalul cosmetic înapoi în poșetă. Obrajii i se aprinseră brusc de parcă ar fi fost surprinsă spălîndu-se pe dinți și scuipînd într-o chiuvetă apă plină de spumă.

(fragment din romanul *Negustorul de începuturi de roman*)